

ОЦІНКА ФЕДЕРАЛЬНОЮ РОЗВІДУВАЛЬНОЮ СЛУЖБОЮ ШВЕЙЦАРІЇ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНЯХ

В. О. Паливода, головний консультант відділу нових викликів
центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту
стратегічних досліджень

Наприкінці жовтня ц.р. Федеральна розвідувальна служба (далі – ФРС) Швейцарської Конфедерації оприлюднила щорічний звіт «Безпека Швейцарії – 2020) з оцінкою безпекового середовища всередині та навколо цієї країни і аналізом викликів, з якими їй доводиться мати справу.

ФРС створена у січні 2010 р. шляхом об'єднання Служби стратегічної розвідки та Служби аналізу і попередження. Входить до складу Федерального департаменту оборони, захисту населення і спорту на правах автономного підрозділу.

Звіт ФРС визначає основні виклики, що потрапляють до області інтересів швейцарської розвідки:

США та їхнє суперництво з Китаєм – аналітики ФРС очікують, що Вашингтон все-таки збереже свою роль глобального лідера;

Китай та його прагнення побудувати глобальну сферу впливу – аналітики ФРС наголошують на зміцненні позицій та впливу Пекіна на міжнародній арені;

Росія та її спроби зберегти існуючі сфери впливу – прогноз ФРС передбачає прагнення до ще більшої консолідації влади у сфері впливу Москви;

Іран та його спроби зберегти регіональний вплив – у ФРС вважають, що Іран буде дуже активно протидіяти будь-яким майбутнім спробам запровадження режиму санкцій;

Туреччина та її агресивна зовнішня політика – за даними ФРС, Анкара продовжить спроби тиску на всі регіональні держави;

конфлікти та нестабільність на африканському континенті – у цьому випадку тиск, що чиниться на Європу з боку Африки, зростатиме, незалежно

від замовчування цієї проблеми у ЗМІ;

Європа та її внутрішні проблеми – ФРС вказує на те, що європейські країни можуть недостатньо використовувати власний потенціал.

Слід додати, що ФРС продовжить здійснювати моніторинг політики Ірану, Туреччини, держав Близького Сходу та Північної Африки у контексті виникнення загрози масової міграції та терористичних проявів.

Аналітики ФРС теж вважають, що Європейський Союз як міжнародне об'єднання суттєво відчує на собі наслідки пандемії, які не лише обмежать глобальні амбіції деяких країн, але й вплинуть на питання безпеки та оборони.

У ФРС доходять висновку, що США і Китай цілком здатні **поділити світ між собою на ексклюзивні стратегічні зони впливу**. Це безпосередньо вплине й на глобальний технологічний прогрес, наприклад, можуть з'явитися різні стандарти функціонування мобільних Інтернет-мереж п'ятого покоління (5G). Доказом такої ситуації є зростаюче суперництво систем між компанією «Huawei» і західними провайдерами.

Та й в цілому, аналітики ФРС виходять з можливості виникнення у світі «двох нормативних просторів», в одному з яких домінує Китай, а в іншому – Сполучені Штати. Швейцарія виявиться затиснутою між двома моделями, тобто між західною ліберальною моделлю соціальної ринкової економіки та китайською моделлю державного капіталізму.

У майбутньому Конфедерація може бути змушена зробити вибір на користь одного з цих просторів. Це, як відмічено у звіті, може стати досить неприємною перспективою, з точки зору свободи рук для Швейцарії, котра прагне підтримувати взаємовигідні відносини як із США, так і з Китаєм.

Щорічний звіт ФРС викликав інтерес російських експертів, які зазначили, що оцінки швейцарської розвідки щодо викликів і загроз мало чим відрізняються від оцінок їхніх партнерів із країн НАТО. Водночас в РФ акцентують увагу на тих місцях документа, що імпонують Кремлю. Так, наводяться витяги зі звіту (вирвані з контексту), в яких йдеться про те, що:

російська політика у сфері безпеки загалом витримала удар, викликаний пандемією COVID-19;

російське керівництво винятково стабільне у персональному плані та поглядах на світові проблеми і контролює фінансові потоки, що надходять до країни, для зміцнення стійкості системи та ослаблення шоків від впливу з-за кордону;

політика Москви фактично зупинила розширення НАТО і Європейського Союзу на схід.

У звіті ФРС зазначається, що Швейцарія залишається об'єктом підвищеного розвідувального інтересу з боку низки іноземних держав. **Найбільшу активність у цьому плані демонструє Росія, дипломатичні представництва якої перетворилися на своєрідні розвідувальні центри.** У ФРС припускають, що майже третина усіх російських дипломатів належить

до кадрового складу СЗР та військової розвідки РФ. Країну також відвідує з розвідувальним завданням значна кількість агентури цих спецслужб, яка не використовує дипломатичного прикриття.

Наступний, після Росії, серйозний виклик – розвідувальна діяльність **Китаю**, специфікою якої є масове використання співробітниками спецслужб КНР неофіційного прикриття: дослідники, студенти, туристи, бізнесмени. При цьому, пріоритетом для них є здобування економічної, а не політичної чи військової інформації. Для Пекіна промислове шпигунство є ключовим елементом підтримання внутрішньої стабільності, економічного зростання та розвитку власної обороноздатності. З метою посилення пильності громадян та недопущення витоку конфіденційних даних ФРС підготувала та розмістила в Інтернеті освітній відеоролик «У полі зору. Промислове шпигунство у Швейцарії».

Останніми роками збільшили свою присутність та активність на території Швейцарії спецслужби **Туреччини** та **Ірану**.

У звіті ФРС наголошується, що наразі національна критична інфраструктура не була безпосереднім об'єктом кібератак з боку іноземних держав, хоча слід брати до уваги можливі кібернапади на ділових партнерів швейцарських компаній та розвиток кіберзлочинності, яка прямо зачіпає інтереси громадян Конфедерації.

У своїй діяльності проти Швейцарії зарубіжні спецслужби застосовують комплексний підхід, поєднуючи можливості агентурної розвідки, аналізу відкритих джерел інформації, електронної розвідки та кібератак. Основними цілями для них є/можуть бути:

- збройні сили та розвідувальне співтовариство;
- фінансові та банківські структури;
- національна критична інфраструктура;
- федеральні та місцеві органи державної влади;
- іноземні дипломатичні представництва, акредитовані у Швейцарії;
- міжнародні організації зі штаб-квартирами у Швейцарії;
- неурядові організації;
- університети та науково-дослідні установи;
- сектор високих технологій;
- іноземні опозиційні активісти та дисиденти, які шукають політичного притулку у Швейцарії.

Окрім можливості посилення активності іноземних спецслужб у Швейцарії, все ще залишається високим рівень **терористичної загрози**. Для ФРС є особливим пріоритетом тероризм, заснований на ісламістській ідеології. Швейцарські експерти впевнені, що будь-яка антитерористична діяльність (включно з профілактичними заходами) триватиме дуже довго і вимагатиме значних ресурсів.

Важливим завданням для швейцарських органів безпеки, як і для їхніх європейських партнерів, є нагляд за діяльністю радикальних структур правого

та лівого спрямування. У разі виникнення загрози вчинення насильницьких проявів правими радикалами, у Швейцарії найбільш вірогідними будуть дії так званих «вовків-одинаків». Водночас масштаби насильства з боку цих ідеологічно вмотивованих формувань не можуть порівнюватися з проблемами, з якими стикається, наприклад, Німеччина.

Що стосується крайніх лівих, вони можуть застосовувати насильство з використанням класичних ідеологічних аспектів, таких як анархізм чи комунізм, або навіть переорієнтуватися на нові міжнародні тенденції, за прикладом руху «Black Lives Matter» («Життя чорних має значення») у США.